

"شورای نظارت بر گسترش شهر تهران"

به منظور تدوین سیاست گذاری جهت هدایت و کنترل این کلانشهر تدارک دیده ایم؟

سید محمد مهدی معینی

مدیر مرکز اطلاعات جغرافیائی شهر تهران (TGIC)

اشاره: یکی از نهادهائی که در قانون بعنوان تنها کانال ارتباطی بین دولت و شهرداری تعریف شده، شورای نظارت بر گسترش شهر تهران مصوب سال ۱۳۵۲ مجلس می باشد که طی فعالیت ۱۶ ساله خود کارنامه درخشانی داشته و تأثیر زیادی در جلوگیری از گسترش بی رویه شهر تهران، که به گسترده پیچیدگی امروز نبوده، داشته است. وظایف این شورا در سال ۱۳۶۶ به کمیسیون ماده پنج محول شده و اکنون این سؤال پیش می آید که پس از گذشت چند سال متولیان امر در قبال تعطیل این شورا چه نهادی را و با چه اختیاراتی جایگزین سیاستگذاری این کلانشهر نموده اند و چگونه می توان انتظار داشت تا شهر تهران با تمام مشکلات و پیچیدگی های مسایل مرتبط با آن در نبود یک نهاد تصمیم گیر هماهنگ، بتواند بر مشکلات خود فایق آید.

ارائه پیشنهادات و طرحهای کلی در قالب برنامه های اقتصادی، اجتماعی و برنامه ریزی و کنترل مهاجرت.

۲- ارائه برنامه های مصوب شورا به شهرداری تهران جهت انعکاس آنها در برنامه های شهری و پیگیری این مصوبات در کلیه ارگانهای ذیربط.

۳- اظهار نظر کارشناسی و فنی برای موارد عمده.

۴- انجام کلیه امور مطالعاتی و کارشناسی و اظهار نظر درخصوص امور ارجاعی از طرف شورا.

۵- همکاری مداوم و هماهنگی لازم با سازمان طرح و برنامه شهرداری تهران.

گرچه عملکرد این شورا از جامعیت در فراگیری و ممانعت از بروز بحران در پیرامون برخوردار نبوده است، اما در این مقاله به چند مصوبه کلیدی در رابطه با جلوگیری از گسترش شهر تهران اشاره می شود.

■ صورتجلسه ۴۵ مصوبه ۶۲/۴/۲۰ دارای ۱۷ بند به مسایل کلان شهر تهران و حتی حریم و حوزه در مورد پروانه ساختمان اشاره دارد. و بندهای مختلف آن به شرح زیر است:

■ بند ۳- محدودیت شعاع ۱۲۰ کیلومتر و ایجاد مراکز جمعیتی و قطبهای صنعتی در اطراف تهران در چارچوب برنامه ریزی منطقه.

■ بند ۴- وضع اشتغال و کمیت و کیفیت آن در مورد مهاجرین اخیر شهر تهران.

■ بند ۵- سازمانهای مختلف را موظف به بررسی عوامل گوناگون جهت شناسایی از طریق ایجاد تسهیلات و امکانات بیشتر در

تشکیل شورای نظارت بر گسترش شهر تهران در مرداد ماه ۱۳۵۲ به منظور تعیین خط مشی ایجاد هماهنگ و نظارت بر توسعه شهر

تهران و به منظور جلوگیری از رشد نامحدود آن به تصویب مجلس شورای ملی رسید و به موجب ماده ۴ قانون مذکور

شهرداری تهران موظف گردید هر گونه تغییر و اصلاح در فاصله بین محدوده خدمات شهری و محدوده ۲۵ ساله را پس از کسب

نظر از انجمن شهر (شورای اسلامی شهر تهران) و تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری در شورای نظارت بر گسترش

شهر تهران مطرح تا پس از تصویب به موقع اجرا بگذارد. اما این

شورا در تاریخ ۶/۶/۶۷ در پنجاه و سومین جلسه خود، آن

قسمت از اختیارات خود را که بیشتر موضوعات موردی بوده به کمیسیون ماده ۵ واگذار کرد و مقرر شد که شورا تنها در خطوط

اصلی سیاستگذاری و تعیین خط مشی برای جلوگیری از رشد بی رویه شهر تهران بحث و برنامه ریزی نماید. از آغاز تشکیل و

فعالیت شورای نظارت یعنی از سال ۱۳۵۲ تا ۱۳۶۷ کلاً ۵۳ جلسه تشکیل و بعد از تفویض اختیارات خود به کمیسیون ماده پنج

دیگر این شورا تشکیل جلسه نداد. در عدم تشکیل جلسه این شورا، تهران شاهد شکل گیری مراکز جمعیتی متعددی در

منطقه شهری تهران و شکل گیری تعدادی شهر و شهرداری مستقل پیرامون خود شد. **این شورا تنها کانال ارتباطی مؤثر و**

مستقیم شهرداری تهران با دولت محسوب می شد، این شورا دارای یک دبیرخانه با ۱۸ پست سازمانی بوده که اهم وظایف آن، زمینه های زیر را شامل می شد:

۱- مطالعه مسائل و تنگناهای اساسی و محلی توسعه شهری و

عملکرد " شورای نظارت بر گسترش شهر تهران " بر این نکته که در آخرین جلسه این شورا درخصوص ضرورت ارائه روند شورا و علل وجودی آن و استعداد شهر تهران بر گسترش بی رویه و اینکه بالاخره بایستی یک جایی باشد که سیاست‌های یکپارچه در تهران هدایت و کنترل و نظارت نماید و مورد تاکید وزیر محترم کشور وقت حجت السلام محتشمی بوده توجه مسئولین را به این نکته جلب می‌نمایم.

خارج از تهران می‌داند و بها دادن به عوامل بازدارنده گسترش شهر. همچنین تجزیه و تحلیل راه حل‌های اجتماعی شهر و در رابطه با تمرکز زدائی، مطالعات اداری و حقوقی لازم و یافتن راه‌های عملی نقل و انتقال از مرکز را مورد تأکید قرار می‌دهد.

■ بند ۱۶- احداث ساختمان‌های تشکیلاتی وابسته به دولت در شهر تهران بایستی به تصویب هیئت دولت برسد.

لذا ضمن ارائه خلاصه اهم مصوبات این شورا در دوره ۱۶ ساله فعالیت خود به منظور معرفی حوزه‌های تصمیم‌گیری و

متن آخرین صورتجلسه شورای نظارت بر گسترش شهر تهران مورخ ۶۷/۶/۷ (بند ۱ مصوبه ۵۳)

ابتدا مقدمه‌ای کوتاه توسط ریاست شورا بیان گردید، سپس برادران کازرونی وزیر مسکن و شهرسازی و طباطبائی قائم مقام وزیر کشور و سرپرست شهرداری تهران توضیحات کافی پیرامون حوزه عمل شورا و عدم انطباق عملکرد فعلی و طرح موضوعات مذکور در دستور جلسه با وظایف قانونی شورای نظارت بر گسترش شهر با اطلاع ریاست و اعضاء شورا رسانده و اضافه نمودند با توجه به محدوده خدماتی فعلی شهر تهران این شورا حوزه عمل نداشته و جلسه حاضر لغو می‌باشد. لذا شهرداری تهران می‌تواند با عنایت به تصویب وظایف کمیسیون ماده ۵، قانون تأسیس شورای عالی معماری و شهرسازی ایران که در شکل جدید و قانونی خود به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده، راسا به تمام امور رسیدگی و مجوزهای لازم را صادر نماید و شورای نظارت بر گسترش شهر تنها در خطوط اصلی سیاست گذاری و تعیین خط مشی برای جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهر تهران بحث و برنامه ریزی نماید. این مطالب مورد توجه و تأیید ریاست و برخی از اعضاء شورا قرار گرفت و دیگر برادران نیز در تأیید آن مطالبی بیان داشتند. جناب آقای نخست وزیر با قرائت شرح وظائف قانونی شورای نظارت بر گسترش شهر و کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی معماری و شهرسازی موافقت خود را با پیشنهاد برادران کازرونی و طباطبائی مبنی بر ارجاع امور به کمیسیون ماده ۵ اعلام و اضافه نمودند پیشنهاد کمیسیون مذکور اینست که با تقاضایان و موسسات و سازمان‌های دولتی نوعی همدلی نمایند که مشکلیشان حل گردد و بنابراین تمام موارد ارجاعی مذکور در دستور جلسه و موضوعات مشابه که در آینده پیش می‌آید را به کمیسیون ماده ۵ ارجاع می‌دهیم تا در آن کمیسیون مورد رسیدگی و اتخاذ تصمیم قرار گیرد، سپس برادر حجت الاسلام والمسلمین آقای محتشمی وزیر کشور در جهت ضرورت ادامه روند فعلی شورا اظهار داشتند من فکر می‌کنم یکی از علل وجودی شورای نظارت این است که شهر تهران آمادگی گسترش بی رویه دارد و مهاجرت از سایر روستا و غیره وجود دارد، بالاخره باید یک جایی باشد که سیاست‌های دولت مدون و یادکر شود و علل دیگر سیاست تمرکززدائی در تهران است بیشتر این موارد که در دستور جلسه است مربوط به همین موضوع است و صرف یک ساخت و ساز نیست که ما به کمیسیون ماده ۵ ارجاع دهیم، نتیجه بررسی و تدوین این سیاست‌ها بار ترافیک و فشارهای سیاسی و اجتماعی را از تهران منصرف می‌نماید و این کاری نیست که در کمیسیون ماده ۵ بررسی شود و جای آن در همین شورا می‌باشد و پیشنهاد می‌کنم کمیته‌ای برای زیر مجموعه شورای عالی با شرکت نماینده کلیه اعضاء تشکیل شود و در مورد تمرکز زدائی و مسائل سیاسی اجتماعی تهران بررسی شود. آنگاه برادر زنجانی وزیر برنامه و بودجه نیز در ارتباط با ضرورت تشکیل شورای نظارت برای بحث و بررسی و تدوین سیاست‌های اصولی درباره مسائل تهران تاکید کردند و تأیید نمودند که مسائلی مانند آنچه را که در دستور جلسه آمده در کمیسیون ماده ۵ بررسی شود. بعد از اظهارات سایر برادران عضو شورا که عمدتاً پیرامون اهمیت بررسی مشکلات و معضلات تهران و نحوه برخورد به موقع با آنها بیان گردید و جمع بندی تمام مطالب مطرح شده چنین اتخاذ تصمیم گردید که تنها خطوط اصلی و سیاست گذاری عمده درباره مسائل و مشکلات تهران از قبیل طرح تمرکززدائی و امثالهم در شورای نظارت بر گسترش شهر تهران مطرح و مورد بحث و بررسی و اتخاذ تصمیم قرار گیرد و شهرداری تهران به کمک کمیسیون ماده ۵، قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران راسا به وظائف خود عمل و به کمیسیون مذکور اختیار داده می‌شود تمام مسائل مشابه آنچه که در دستور جلسه امروز آمده به دبیرخانه کمیسیون ماده ۵ ارجاع و در کمیسیون مورد بررسی و اتخاذ تصمیم قرار گیرد و در آینده از طرح این موارد در شورای نظارت خودداری گردد.

خلاصه اهم مصوبات شورای نظارت بر گسترش شهر تهران از سال ۵۲ تا ۶۶:

به منظور معرفی حوزه‌های تصمیم‌گیری و عملکرد "شورای نظارت بر گسترش شهر تهران" خلاصه‌ای از برخی مصوبات مندرج در صورتجلسات آن شورا در پی می‌آید:

ردیف	تاریخ صورتجلسه	مصوبه	موضوع
۱	۵۲/۷/۲۲ ۱	بند ۱	دبیرخانه گسترش شهر تهران موظف به همکاری جهت تحقق هدفهای قانون نظارت گسترش شهر تهران گردید.
۲	۹۰/۱۰/۱۶ ص.ج. ۵۳	بند ۱۱	تغییر ضوابط تراکم ساختمانی
۳	۱۱۰/۱۲/۴ ص.ج. ۵۲	بند ۹	مبارزه با آلودگی هوا
۴	۱۲۰/۲/۱۶ ص.ج. ۵۴	بند ۱۸	روند توسعه نامناسب شهر تهران
۵	۱۴۰/۴/۲۳ ص.ج. ۵۴	بند ۱	مشکلات تأمین آب در خارج از محدوده
		بند ۲	ایجاد تسهیلات جهت نوسازی اماکن خارج از محدوده
		بند ۲۰	تغییر محدوده خدمات شهری پایتخت
۶	۱۹۰/۳/۱۶ ص.ج. ۵۵	بند ۲	تدوین ضوابط ساختمانی در خارج از محدوده
۷	۲۶۰/۶/۱۶ ص.ج. ۵۶	بند ۱	ایجاد مسکن خارج از محدوده
		بند ۶	نحوه ساختمان در حریم شهر
		بند ۷	حل مشکلات ساختمانی در حریم شهر
۸	۳۰۰/۱۱/۲۰ ص.ج. ۵۶	بند ۲	حراست از باغات و فضای سبز
۹	۳۲۰/۷/۲۴ ص.ج. ۵۷	بند ۴	تهیه طرح تفصیلی محدوده جدید
۱۰	۳۴۰/۴/۲۶ ص.ج. ۵۸	بند ۳	تعیین محدوده جغرافیایی
۱۱	۴۰۰/۱۲/۵ ص.ج. ۶۰	بند ۱	کمربند سبز و تغییرات محدوده ۲۵ ساله
۱۲	۴۱۰/۶/۲ ص.ج. ۶۱	بند ۱	استقرار صنایع
		بند ۳	تمرکز زدایی
۱۳	۴۲۰/۶/۱۰ ص.ج. ۶۱	بند ۱	گسترش شهر تهران
		بند ۳	تکمیل نقشه تهران
		بند ۴	استقرار صنایع
۱۴	۴۳۰/۶/۲۶ ص.ج. ۶۱	بند ۳	مترو تهران
۱۵	۴۵۰/۴/۲۰ ص.ج. ۶۲	بند ۴	اشتغال مهاجرین
۱۶	۴۶۰/۵/۴ ص.ج. ۶۲	بند ۳	رشد جمعیت
۱۷	۴۷۰/۶/۲۲ ص.ج. ۶۲	بند ۲	تخلفات ساختمانی
۱۸	۴۸۰/۳/۱۴ ص.ج. ۶۳	بند ۲	ترافیک تهران
۱۹	۴۹۰/۹/۱۶ ص.ج. ۶۳	بند ۱	احداث ساختمانهای دولتی
		بند ۳	شبکه آب و برق
۲۰	۵۰۰/۴/۲۰ ص.ج. ۶۴	بند ۸	پروژه‌های بزرگراهها